

Tiedote 10.2.2011
Sateenkaariperheet ry
julkaisuvapaa heti

Helsingin käräjäoikeus kieltäytyi käsittelemästä kahden suomalaisen lapsen perheensisäistä adoptiota naisparin perheessä

Helsingin käräjäoikeus ei ottanut suomalais-ranskalaisen perheen adoptioasiaa käsiteltäväkseen, koska sen mukaan Ranskan tuomioistuimella on toimivalta käsitellä asia. Ranskan lainsäädäntö ei kuitenkaan mahdollista perheen sisäistä adoptiota naisparien perheissä eikä Ranskassa asuvan perheen lasten perhesuhteiden turvaa voida tästä syystä tosiasiallisesti vahvistaa perheen sisäisen adoption kautta Ranskassa.

Hakijaperhe jätti tänään vetoituksen Euroopan parlamentin vetoomusvaliokuntaan koskien rekisteröityjen parisuhteiden vastavuoroista tunnustamista Euroopan Unionissa.

Adoptioasia käsitellään yleensä suomalaisessa tuomioistuimessa vain, jos hakija tai lapsi asuu Suomessa. Laki kuitenkin mahdollistaa adoptioasian käsittelyn Suomessa, jos lapsi on Suomen kansalainen eikä asiaa voida käsitellä siinä maassa, missä lapsi elää. Sosiaali- ja terveysministeriön lapseksiottamisasioiden lautakunta totesi käräjäoikeuden siltä pyytämässä lausunnossa, että "lautakunnan mielestä tällaista tilannetta, jossa asuinpaikkavaltion adoptiolainsäädäntö yksityiskohtiensa osalta eroaa Suomen lainsäädännöstä, ei ole perusteltua rinnastaa [...] tilanteeseen, jossa asuinpaikkavaltion oikeus ei lainkaan tunne lapseksiottamisinstituutiota." Hakijaperheen lapseen kannalta ei ole kyse "lainsäädännön yksityiskohtien" eroista vaan siitä ratkaisevasta eroavaisuudesta, että Ranskan lain mukaan heidän suhdettaan omaan vanhempansa ei voida vahvistaa. Sekä lautakunta että tuomioistuin ohittavat tulkinnoissaan adoptioasioiden punaisen langan, lapsen edun.

Käräjäoikeus onnistuu tulkitsemaan, että adoption tutkimiselle ei ole Suomessa edellytyksiä, vaikka tuomioistuin itse kirjaa päätökseensä pätkän lain perusteluja: "hakemus tulisi voida tutkia Suomessa ensinnäkin silloin, jos hakemuksen tutkimatta jättäminen johtaisi siihen, että sitä ei voitaisi saada missään tutkittavaksi." Lautakunta taas varoittaa tuomioistuinta lausunnossaan millaisiin hankaluuksiin joudutaan Ranskan ja Suomen parisuhdelakien yhteensovittamisessa, jos tuomioistuin ottaa asian käsiteltäväkseen. Täytyykin kysyä, jätettiinkö asia ottamatta käsittelemään, jottei jouduttaisi vastaamaan visaisiin kysymyksiin Euroopan maiden erilaisten parisuhdelainsäädäntöjen yhteensovittamisesta.

Tapaus on esimerkki laajemmista vaikeuksista, joita sateenkaariperheet jatkuvasti kohtaavat liikkueessaan "vapaan liikkuvuuden" Euroopassa. Liikkuminen Euroopan Unionin jäsenmaasta toiseen ei todellisuudessa ole vapaata kun sateenkaariperheiden kohdalla perheoikeudet eivät useinkaan kulje mukana.

Liitteenä Helsingin käräjäoikeuden päätös ja lapseksiottamisasioiden lautakunnan asiasta antama lausunto.

Lisätietoja ja haastattelupyyntöjen välittäminen:

Juha Jämsä

Puheenjohtaja

Sateenkaariperheet ry

041 501 2580 puheenjohtaja@sateenkaariperheet.fi

LIITE 1:

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS PÄÄTÖS 10/52302

1. osasto Annettu kansliassa
17.12.2010 H 10/2811

Asiaan osalliset:

A Hakija
C (lapsi)
D (lapsi)

Kuultavat:

B (hakijan puoliso)
Lapseksiottamisasioiden lautakunta

Asia Suomalaisen lapseksiottaminen
Vireille 22.1.2010

SELOSTUS ASIASTA

Asian tausta

Helsingin käräjäoikeuteen on saapunut 22.1.2010 kahden alaikäisen lapsen lapseksiottamista koskeva hakemus.

Vuonna 20XX syntyneen C:n ja vuonna 20XX syntyneen D:n biologinen äiti on A. Äiti ja lapset ovat Suomen kansalaisia. Hakija B on syntynyt Iranissa. Sekä lapset, äiti että hakija asuvat Ranskassa.

Käräjäoikeus on varannut lapseksiottamisasioiden lautakunnalle mahdollisuuden antaa lausuntonsa koskien muun muassa suomalaisen tuomioistuimen toimivaltaa (laki lapseksiottamisesta 34 § 2 mom. ja 45 §).

Hakijalle ja äidille on varattu tilaisuus lausua lautakunnan lausunnon johdosta koskien suomalaisen tuomioistuimen toimivaltaa.

HAKEMUS A on pyytänyt, että hänen ja vuonna 20XX syntyneen C:n sekä vuonna 20XX syntyneen D:n välille vahvistetaan vanhemman ja lapsen suhde.

Perustelut Hakemuksen mukaan lasten äiti ja hakija ovat asuneet yhdessä vuodesta 19XX. Hakemuksen mukaan lapset ovat saaneet alkunsa hedelmöityshoitojen avulla, Helsingin Väestöliiton

lapsettomuuslinikalla.

Hakija ja äiti ovat rekisteröineet ns. PACS-sopimuksen, pacte civil de solidarité, Ranskassa 18.6.2004 (hakemuksen liite 5). Suomen väestötietojärjestelmän mukaan A on naimaton.

Lasten huollon jakamisesta on annettu ratkaisut ranskalaisissa tuomioistuimissa vanhemman lapsen osalta X.X.20XX (hakemuksen liite 6) ja nuoremman lapsen osalta X.X.20XX (hakemuksen liite 7). Vanhemman lapsen huoltoa koskevan prosessin aikana, vuonna 20XX Pariisin ylioikeus oli määrännyt toteutettavaksi sekä "sosiaalisen selvityksen" ja "lääketieteellis-psykologisen lausunnon".

Hakija on hakenut adoptiota Suomessa, koska hänen käsityksensä mukaan Ranskan lainsäädäntö ei mahdollista perheen sisäistä adoptiota ns. PACS-suhteessa (hakemuksen täydennyksen liitteenä on esitetty selvitystä Ranskan lainsäädännöstä ja oikeuskäytännöstä).

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

Perustelut Suomalaisen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta käsitellä lapseksiottamisen vahvistamista koskevaa hakemusta säädetään lapseksiottamisesta annetusta laissa. Kyseisen lain 34 §:n 2 momentin mukaan lapseksiottamisen vahvistamista koskeva hakemus voidaan tutkia Suomessa muun muassa silloin, kun lapseksiottettava ja sen valtion viranomaiset, jossa lapseksiottettavalla on asuin- tai kotipaikka, eivät ole toimivaltaisia käsittelemään asiaa **tai** hakemuksen tutkimiselle Suomessa on muu painava peruste.

Vaikka lapseksiottajalla ei ole täällä kotipaikkaa, hallituksen esityksen (HE 107/1984 vp, s. 22) mukaan hakemus tulisi voida tutkia Suomessa ensinnäkin silloin, jos hakemuksen tutkimatta jättäminen johtaisi siihen, että sitä ei voitaisi saada missään tutkittavaksi.

Saman hallituksen esityksen mukaan painavaksi perusteeksi voitaisiin katsoa se, että hakemusta ei tosiasiallisesti voida saada kotipaikkavaltiossa tutkittavaksi tai ainakin käsitellyksi loppuun kohtuullisessa ajassa.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan hakemus voidaan tutkia Suomessa myös esimerkiksi silloin, kun ulkomailla pysyväisluontoisesti asuva suomalainen, jotka aikovat muuttaa takaisin Suomeen **ja** joiden kotipaikkavaltion oikeus ei tunne lapseksiottamisinstituutiota, haluavat lapseksiottamisen vahvistamista ennen Suomeen paluutaan.

Tuoreemman hallituksen esityksen 214/1995 mukaan lapseksiottamisen vahvistaminen Suomessa on tarkoituksenmukaista yleensä vain sillä perusteella, että lapseksiottaminen tunnustetaan lapseksiottajan asuinpaikkavaltiossa, jossa lapsi tulee asumaan. Tätä seikkaa ei kuitenkaan ole esityksen mukaan ollut aihetta asettaa kansainvälisen toimivallan edellytykseksi sillä se on otettu huomioon jo toisaalla laissa lain 35 § 3 momentissa.

Viimeksi mainittu lainmuutos muutti toimivaltasäännöstä siten, että toimivaltakysymystä harkittaessa on otettava huomioon myös se, ovatko lapseksiottajan asuinpaikkavaltion tuomioistuimet asiassa

toimivaltaisista. Kyseisen hallituksen esityksen mukaan tämän lisäksi olisi otettava huomioon se, voitaisiinko asia tutkia lapseksiotettavan asuin- tai kotipaikkavaltiossa. Jos asia saadaan näissä valtioissa tutkituksi, ei ole tarkoituksenmukaista, että se voitaisiin tutkia Suomessa pelkästään sillä perusteella, että joku asiaan osallisista on Suomen kansalainen.

Lapseksiottamislautakunta on lausunnossaan katsonut, että tässä tapauksessa kyse ei ole tilanteesta, jossa Ranskan viranomaisilta puuttuisi toimivalta käsitellä adoptiota koskeva hakemus, vaan siitä, että hakemuksen hyväksymiseen ei Ranskan lain mukaan ole edellytyksiä. Lautakunnan mielestä tällaista tilannetta, jossa asuinpaikkavaltion adoptiolainsäädäntö yksityiskohtiensa osalta eroaa Suomen lainsäädännöstä, ei ole perusteltua rinnastaa siihen hallituksen esityksessä mainittuun esimerkkitalanteeseen, jossa asuinpaikkavaltion oikeus ei lainkaan tunne lapseksiottamisinstituutiota.

Lautakunta on kiinnittänyt lisäksi huomiota siihen, että hakemuksesta ei ilmene, että asianomaisilla henkilöillä olisi tarkoitus jossain vaiheessa siirtyä asumaan Suomeen. Kun hakija on Ranskan kansalainen, hakemuksessa tarkoitettulla adoptiolla ei myöskään olisi merkitystä lasten ja heidän Suomessa mahdollisesti olevien sukulaistensa välisen suhteen kannalta. Lautakunta on siten katsonut, ettei asiassa ole tullut esiin sellaista painavaa perustetta, jonka johdosta hakemus voitaisiin lapseksiottamisesta annetun lain 34 §:n 2 momentin nojalla tutkia suomalaisessa käräjäoikeudessa.

Hakija ja äiti ovat toimittaneet käräjäoikeudelle lausumansa koskien lapseksiottamisasioiden lautakunnan lausuntoa ja suomalaisen tuomioistuimen toimivaltaa.

Käräjäoikeus toteaa, että asiassa ei ole väitettykään, että ranskalaisella tuomioistuimella ei olisi toimivaltaa käsitellä asiaa.

Hakijan mukaan adoption vahvistaminen Ranskassa ei ole heidän tapauksessaan Ranskan lainsäädännön mukaan mahdollista.

Koska ranskalaisen tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä hakemusta tässä tapauksessa ei ole kiistetty, suomalaisen tuomioistuimen toimivalta edellyttäisi muun painavan perusteen olemassaoloa. Hallituksen esityksiin ja lapseksiottamisasioiden lautakunnan lausuntoon viitaten käräjäoikeus katsoo, että asiassa ei ole esitetty lapseksiottamisasioiden lautakunnan lausunnon antamisen jälkeenkään sellaista muuta painavaa perustetta hakemuksen tutkimiselle, että suomalaisella tuomioistuimella olisi toimivaltaa tutkia hakemusta lapseksiottamisesta annetun lain perusteella.

Lopputulema Asia jätetään tutkimatta.

Lainkohdat Laki lapseksiottamisesta 34 §, 45 §

MUUTOKSENHAKU Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen. Muutoksenhakuohjeet liitteenä.

käräjätuomari

Heidi Lindqvist

LIITE 2:

Lapseksiottamisasioiden lautakunnan lausunto:

Helsingin käräjäoikeus 13.10.2010

1. osasto / notaari Heidi Lindqvist

Porkkalankatu 13

00180 Helsinki

Lausuntopyyntönnö 22.7.2010 — Dnro H 10/2811 — B ja A

LAUSUNTO LAPSEKSIOTTAMISEN VAHVISTAMISTA KOSKEVASSA ASIASSA

Helsingin käräjäoikeus on 22.7.2010 päivätyllä kirjeellä pyytänyt lapseksiottamisesta annetun lain 44 - 46 §:n nojalla Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan selvitystä/lausuntoa suomalais-ranskalaisen naisparin perheen sisäistä adoptiota koskevassa asiassa.

Tapahtumien kulku

Lautakunnalle toimitetun aineiston perusteella voidaan tapahtumien kulusta todeta seuraavaa: Ranskassa asuva naispari, B ja A, ovat hakeneet Helsingin käräjäoikeudelta perheen sisäisen adoption vahvistamista. Adoptio koski kahta alaikäistä lasta, C:tä ja D:tä. Lapset ovat saaneet alkunsa hedelmöityshoitojen avulla. Lapset ja lasten biologinen äiti, B, ovat Suomen kansalaisia. A on Ranskan kansalainen. B ja A ovat rekisteröineet ns. PACS-sopimuksen Ranskassa X.X.20XX. Suomen väestötietojärjestelmän (tilanne 21.7.2010) mukaan B on naimaton.

Selvitys-/lausuntopyynnön yksilöinti

Käräjäoikeus on pyytänyt lautakuntaa selvittämään seuraavat kysymykset:

- Voidaanko hakijoiden perheen sisäistä adoptiota koskeva hakemus tutkia suomalaisessa käräjäoikeudessa?
- Jos lapseksiottaminen vahvistettaisiin Suomessa hakemuksen mukaisesti, tunnustettaisiinko lapseksiottaminen päteväksi Ranskassa?
- Mikäli lapseksiottaminen vahvistettaisiin Suomessa eikä sitä tunnustettaisi Ranskassa, voiko siitä aiheutua lapseksiottettavalle olennaista haittaa? Ja tulisiko tämän vuoksi lapseksiottaminen jättää vahvistamatta?
- Onko asiassa tarpeen hankkia vielä vanhemman suostumus? Vai onko asiassa riittävällä tavalla selvillä vanhemman tahto, kun huomioidaan ranskalaisissa oikeusprosesseissa tehdyt selvitykset ja se, että lasten äiti on allekirjoittanut hakemuksen ja toimittanut täydennyksen?
- Onko ottolapsineuvonta välttämätön asiassa, jossa hakijalla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, eikä kyseessä ole lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:ssä tarkoitettu lapseksiottaminen?

Lausunnon antaminen asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä seikoista

Hakijat

Lapseksiottamisen vahvistamista koskevan hakemuksen ovat tehneet lasten biologinen äiti B ja hänen kumppaninsa A yhdessä. Selvyyden vuoksi lautakunta kiinnittää käräjäoikeuden huomiota siihen, että lasten biologinen äiti, jonka asema lasten vanhempana ei perheen sisäisessä adoptiossa muuttuisi, ei ole asiassa lapseksiottajan asemassa. Lapseksiottajana eli hakijana asiassa voidaan siis pitää vain A:ta.

Käräjäoikeuden toimivalta

Lapseksiottamisesta annetun lain (153/1985) 34 §:n 2 momentin mukaan lapseksiottamisen vahvistamista koskeva hakemus voidaan tutkia Suomessa muun muassa silloin, kun lapseksiottettava on Suomen kansalainen ja sen valtion viranomaiset, jossa lapseksiottettavalla on asuinpaikka, eivät ole toimivaltaisia käsittelemään asiaa tai hakemuksen tutkimiselle Suomessa on muu painava peruste. Lapseksiottamislakiin johtaneen hallituksen esityksen (HE 107/1984 vp, s. 22) mukaan painavaksi perusteeksi voidaan katsoa esimerkiksi se, että hakemusta ei tosiasiallisesti voida saada kotipaikkavaltiossa tutkittavaksi tai ainakaan käsitellyksi loppuun kohtuullisessa ajassa. Perusteluissa on esitetty myös, että hakemus voidaan 2 momentin mukaan tutkia Suomessa myös esimerkiksi silloin, kun ulkomailla pysyväisluontoisesti asuvat suomalaiset, jotka aikovat muuttaa takaisin Suomeen ja joiden kotipaikkavaltion oikeus ei tunne lapseksiottamisinstituutiota, haluavat hakea lapseksiottamisen vahvistamista ennen Suomeen paluutaan.

Hakemuksessa tarkoitetut lapset ovat Suomen kansalaisia. Nyt haetun adoption vahvistaminen Ranskassa ei ole mahdollista, koska Ranskan lain mukaan PACS-sopimuksen rekisteröimiseen ei liity mahdollisuutta perheen sisäiseen adoptioon. Kyse ei ole tilanteesta, jossa Ranskan viranomaisilta puuttuisi toimivalta käsitellä adoptiota koskeva hakemus, vaan siitä, että hakemuksen hyväksymiseen ei Ranskan lain mukaan ole edellytyksiä. Lautakunnan mielestä tällaista tilannetta, jossa asuinpaikkavaltion adoptiolainsäädäntö yksityiskohtiensa osalta eroaa Suomen lainsäädännöstä, ei ole perusteltua rinnastaa siihen hallituksen esityksen perusteluissa mainittuun esimerkkitilanteeseen, jossa asuinpaikkavaltion oikeus ei lainkaan tunne lapseksiottamisinstituutiota.

Lautakunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että hakemuksesta ei ilmene, että asianomaisilla henkilöillä olisi tarkoitus jossain vaiheessa siirtyä asumaan Suomeen. Kun lapseksiottaja A on Ranskan kansalainen, hakemuksessa tarkoitetulla adoptiolla ei myöskään olisi merkitystä lasten ja heidän Suomessa mahdollisesti olevien sukulaistensa välisen suhteen kannalta.

Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen lautakunta katsoo, ettei asiassa ole tullut esiin sellaista painavaa perustetta, jonka johdosta hakemus voitaisiin lapseksiottamisesta annetun lain 34 §:n 2 momentin nojalla tutkia suomalaisessa käräjäoikeudessa.

Sen varalta, että käräjäoikeus vastoin lautakunnan näkemystä katsoisi olevansa asiassa toimivaltainen, lautakunta toteaa lisäksi seuraavaa.

Ulkomaisen oikeussuhteen tunnustamisesta

Lautakunta katsoo, että hakemuksen hyväksymisen edellytyksiä arvioitaessa tulisi ensisijaisesti harkittavaksi, onko perheen sisäinen adoptio tässä tapauksessa ylipäättään mahdollinen. Lautakunta toteaa, että Suomen lainsäädännön mukaan perheen sisäinen adoptio on mahdollinen ainoastaan avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eläville. Asiakirjojen mukaan B on naimaton. Näin ollen asiassa tulee siis harkittavaksi, onko hakijoiden rekisteröimä PACS-sopimus rinnastettavissa Suomessa rekisteröityyn parisuhteeseen.

Lautakunta viittaa Markku Helinin artikkeliin Ulkomaisen avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen tunnustamisesta (Lakimies 4/2002), jonka mukaan oikeudellisilla instituutioilla ei ole universaalista sisältöä, vaan niiden syntyedellytykset ja oikeusvaikutukset sitoutuvat yleensä tiettyyn oikeusjärjestykseen. Ulkomaisen statusratkaisun tunnustaminen merkitsee sitä, että alkuperävaltiossa saavutetun statuksen katsotaan olevan voimassa myös forumvaltiossa. Forumvaltion oikeusjärjestyksestä puolestaan riippuu, mitkä vaikutukset statusratkaisun tunnustaminen saa forumvaltiossa.

Ensisijaisesti on siis harkittava, voidaanko ulkomainen oikeussuhde luokitella jonkin forumvaltiossa voimassa olevan lainvalinta- tai tunnustamisnormin alaan kuuluvaksi. Luonnehtiminen tapahtuu lähtökohtaisesti forumvaltion oman oikeusjärjestyksen (lex fori) nojalla.

Sen jälkeen kun ulkomaisen statuksen on katsottu kvalifioituvan tunnustamisnormin alaan kuuluvaksi, on vielä ratkaistava kysymys tunnustamisen oikeusvaikutuksista, jotka määräytyvät forumvaltion lainvalintanormien osoittaman aineellisen oikeuden (lex causae) nojalla. On siis harkittava onko valtiossa A muodostunut oikeudellinen status tai muu oikeudellinen instituutio siinä määrin valtiossa B tunnettua vastaava, että se voi korvata viimeksi mainitun sovellettaessa B:n aineellista lainsäädäntöä. Statusten täydellistä samanlaisuutta ei edellytetä, mutta erot niiden syntytaivoissa ja oikeusvaikutuksissa eivät myöskään saa olla liian suuria.

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 12 §:n mukaan vieraassa valtiossa rekisteröity kahden samaa sukupuolta olevan parisuhde on pätevä Suomessa, jos se on pätevä siinä valtiossa, jossa rekisteröinti toimitettiin.

Helinin edellä mainitun artikkelin mukaan luonnehtimiskysymys nousee keskeiseksi, kun pohditaan, voidaanko ulkomainen parisuhde tunnustaa Suomessa. Kyse on tällöin siis siitä, voidaanko ulkomaista järjestelyä pitää rekisteröitynä parisuhteena RPL 12 §:ssä tarkoitetussa merkityksessä. Lakiin rekisteröidystä parisuhteesta johtaneen hallituksen esityksen (HE 200/2000) perusteluissa ei ole otettu kantaa siihen, millaisia edellytyksiä ulkomaisen statuksen olisi täytettävä tullakseen täällä rekisteröitynä parisuhteena arvioituksi.

PACS-sopimus

Ranskan lain mukaan kaksi eri sukupuolta tai samaa sukupuolta olevaa täysi-ikäistä henkilöä saa tehdä sopimuksen yhdessä asumisesta (le pacte civil de solidarite et du concubinage, ns. PACS-sopimus). Sopimus saa laissa tarkoitetut oikeusvaikutukset, jos se rekisteröidään paikallisessa tuomioistuimessa. Sopimukseen liittyy velvollisuus keskinäiseen huolenpitoon ja avunantoon ja osapuolet vastaavat yhteisvastuullisesti kotitalouden elinkustannuksista syntyneistä veloista, jotka eivät ole määrältään kohtuuttomia.

PACS-sopimuksen kumpikin osapuoli omistaa henkilökohtaisen omaisuutensa, ellei sopimuksessa ole toisin sovittu. Omaisuuden, jonka omistuksesta ei voida esittää näyttöä, katsotaan kuuluvan yhteisomistuksen piiriin. Sopimus ei synnytä perintöoikeutta ja se purkautuu, kun toinen osapuoli kuolee tai solmii avioliiton taikka kun toinen osapuoli yksin tai molemmat yhdessä tekevät ilmoituksen erosta paikalliselle tuomioistuimelle (Oikeusministeriön työryhmämietintö 2008:10).

Hallituksen esityksessä 200/2000 on todettu, että PACS-sopimus tuottaa avioliittoa olennaisesti suppeammat oikeusvaikutukset. Myös lautakunta kiinnittää huomiota siihen, että PACS-sopimuksen ja Suomen lain mukaisen rekisteröidyn parisuhteen oikeusvaikutukset ovat osittain varsin erilaiset. PACS-sopimuksen olennainen tarkoitus ja oikeusvaikutukset liittyvät lautakunnan käsityksen mukaan yhdessä asuvien parisuhdekumppaneiden yhteistalouden järjestämiseen. Se vertautuu lähinnä suomalaiseen avioliittoon, johon liittyvistä taloudellisista kysymyksistä on ehdotettu säädettäväksi uusi laki (ks. HE 37/2010 vp). PACS-sopimuksen rekisteröinti ei siis lautakunnan käsityksen mukaan ole rinnastettavissa suomalaiseen rekisteröityyn parisuhteeseen, jonka oikeusvaikutukset vähäisin poikkeuksin vastaavat avioliiton oikeusvaikutuksia.

Lautakunnan käsityksen mukaan PACS-sopimusta ei edellä esitetyn perusteella voida tunnustaa Suomessa sellaisin oikeusvaikutuksin, että sopimuksen osapuoli voisi perheen sisäisesti adoptoida sopimuksen toisen osapuolen lapsen.

Lautakunta kiinnittää vielä käräjäoikeuden huomiota seuraavaan. Kun PACS-sopimuksen rinnastaminen rekisteröityyn parisuhteeseen Suomessa on edellä esitetyn perusteiden hyvin epävarmaa ja epätodennäköistä, A:n adoptiohakemuksen hyväksyminen voisi johtaa siihen, että asiaa myöhemmin muissa viranomaisissa tai tuomioistuimissa arvioitaessa katsottaisiin, että kyse ei olekaan ollut lapseksiottamisesta annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettusta perheen sisäisestä adoptiosta, vaan saman pykälän 1 momentissa tarkoitettusta adoptiosta, jonka oikeusvaikutuksena on lapsen biologisen äidin vanhemmuuden lakkaaminen (ks. vastaavanlaisesta tilanteesta ratkaisu KKO 2005:64).

Mikäli käräjäoikeus vastoin lautakunnan näkemystä katsoisi, että PACS-sopimus voidaan rinnastaa Suomessa rekisteröityyn parisuhteeseen, lautakunta toteaa vastauksena käräjäoikeuden esittämiin kysymyksiin (kysymykset kursivoitu) seuraavaa:

Jos lapseksiottaminen vahvistettaisiin Suomessa hakemuksen mukaisesti, tunnustettaisiinko lapseksiottaminen päteväksi Ranskassa?

Lautakunta on pyytänyt ulkoasiainministeriöltä 9.9.2010 päivätyllä pyynnöllä virka-apua asian selvittämiseksi.

Lautakunta on saanut suurlähetystön kautta 14.9.2010 päivätyyn kirjeeseen, jonka mukaan "Ranskan ulkoministeriön kansainvälisen adoptioyksikön päällikkö suurlähettiläs Jean-Paul Monchau ei usko, että Ranskan oikeusviranomaiset antaisivat hyväksynnän Suomessa tehdyille päätökselle antaa yhteishuoltajuus naisparille. Ranskassa perheen sisäinen adoptio on mandollinen ainoastaan yhdelle henkilölle tai avioparille. Ranskan lain mukaan ainoa mahdollinen adoptiomahdollisuus tässä tapauksessa on hakea adoptio-oikeutta vain toiselle parisuhteessa olevalle". Edelleen kirjeessä todetaan, että: "M.Monchau ei

kertonut, mikä on Ranskassa adoptioita hoitava taho". Suurlähetystön mukaan Ranskan oikeusministeriö saattaisi olla oikea paikka, mutta tie voi olla pitkä, joka "miltei varmasti ei kuitenkaan johda adoption hyväksymiseen Ranskassa".

Toisaalta lautakunnalla on ollut käytettävissään jäljennös Cour de Cassationin päätöksestä, jolla on tunnustettu Yhdysvalloissa asuvan ranskalais-amerikkalaisen naisparin perheen sisäistä adoptiota koskeva päätös. Lautakunta toteaa kuitenkin, ettei voida pitää itsestään selvänä, että ranskalaiset tuomioistuimet arvioisivat tunnustamiskysymystä samalla tavalla, jos kyse on Suomessa annetusta adoptiopäätöksestä, joka koskee vakinaisesti Ranskassa asuvia henkilöitä, jotka ovat rekisteröineet Ranskan lain mukaisesti PACS-sopimuksen.

Lautakunnan käytettävissä olevien tietojen perusteella on mahdotonta antaa yksiselitteistä vastausta siihen, tunnustettaisiinko Suomessa annettu lapseksiottamista koskeva päätös Ranskassa.

Mikäli lapseksiottaminen vahvistettaisiin Suomessa, eikä sitä tunnustettaisi Ranskassa, voiko siitä aiheutua lapseksiottettavalle olennaista haittaa? Ja tulisiko tämän vuoksi lapseksiottaminen jättää vahvistamatta?

Lautakunta viittaa hallituksen esitykseen (HE 107/1984 vp), jonka mukaan, se, aiheutuuko lapseksiottamisen pätemättömydestä olennaista haittaa, olisi harkittava kussakin yksittäistapauksessa erikseen punnitsemalla etuja ja haittapuolia. Hallituksen esityksen mukaan esim. siitä, että lapseksiottamisinstituutiota ei tunneta sen valtion oikeudessa, mihin lapsi siirtyy, ei välttämättä aiheudu lapselle olennaista haittaa.

Lautakunnan tiedossa ei ole seikkoja, joiden perusteella olisi aihetta olettaa, että lapseksiottamisen pätemättömydestä Ranskassa aiheutuisi lapsille olennaista haittaa. On perusteltua olettaa, että jos adoptiopäätöstä ei tunnustettaisi, lasten oikeudellinen asema Ranskassa säilyisi sellaisena kuin se oli ennen adoption vahvistamista.

Onko asiassa tarpeen hankkia vielä vanhemman suostumus? Vai onko asiassa riittävällä tavalla selvillä vanhemman tahto, kun huomioidaan ranskalaisessa oikeusprosessissa tehdyt selvitykset ja että lasten äiti on allekirjoittanut hakemuksen ja toimittanut täydennyksen?

Lapseksiottamisesta annetun lain mukaan lapseksiottamista ei voida vahvistaa ilman vanhemman suostumusta (laki lapseksiottamisesta 9 §). Lain 10 §:n mukaan suostumus on annettava sosiaalihuoltolain 6 §:ssä (736/1992) tarkoitettulle kunnan määräämälle toimielimelle tai lapseksiottamisesta annetun lain 3 §:ssä mainitulle ottolapsitoimistolle. Ulkomailla suostumus on annettava sille, jolla ulkoasiainhallinnosta annetun lain mukaan voi suorittaa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä, tai 36 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla. Lain 36 §:n mukaan suostumus lapseksiottamiseen voidaan vieraassa valtiossa antaa myös noudattaen sitä muotoa ja menettelyä, jota sanotun valtion lain mukaan on noudatettava.

Edellä esitetyn perusteella lautakunta katsoo, että äidin suostumusta ei voida katsoa tässä tapauksessa annetun lain edellyttämällä tavalla.

Onko ottolapsineuvonta välttämätön asiassa, jossa hakijalla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, eikä kyseessä ole 25 §:ssä tarkoitettu lapseksiottaminen?

Lapseksiottamisesta annetun lain 29 §:n 3 momentin mukaan ennen kuin alaikäisen lapseksiottamista koskeva asia otetaan tuomioistuimessa tutkittavaksi, hakijan, jolla on asuinpaikka Suomessa, tulee esittää tuomioistuimelle selvitys siitä, että ottolapsineuvontaa on annettu. Jos kyseessä on lain 25 §:ssä tarkoitettu lapseksiottaminen, hakijan on selvitettävä, että lupa on myönnetty.

Lautakunta toteaa, että koska hakija A ei asu Suomessa, ottolapsineuvontaa koskevan vaatimuksen ei voida katsoa koskevan häntä. Hakija ei ole myöskään voinut hakea 25 §:ssä tarkoitettua lupaa, koska hänen asuinpaikkansa ei ole Suomi.

Lautakunta kiinnittää kuitenkin käräjäoikeuden huomiota siihen, että alaikäisen adoptiota koskevissa tilanteissa, joissa ottolapsineuvontaa ei lain mukaan poikkeuksellisesti edellytetä, korostuu lapseksiottamisesta annetun lain 30 §:n 1 momentissa säädetty tuomioistuimen velvollisuus määrätä omasta aloitteestaan hankittavaksi kaikki se selvitys, joka on tarpeen lapseksiottamisen vahvistamista koskevan asian ratkaisemiseksi.

Yhteenveto

Lautakunta ensisijaisesti katsoo, että käräjäoikeuden tulisi jättää hakemus toimivallan puuttumisen vuoksi tutkimatta. Jos hakemus päätetään ottaa tutkittavaksi, se tulisi hylätä.

Henna Harju
Puheenjohtaja

Jonna Salmela
sihteeri